

O'ZBEKISTONDA ICHKI VA TASHQI TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY IMKONIYATLARI.

Abduraximov Mirzaraxim Ramizbek o'g'li
Farg'ona davlat texnika universiteti talabasi
Tel:998946110916

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada O'zbekistonda ichki va tashqi turizmni rivojlantirishning mavjud imkoniyatlari, sohaning bugungi holati hamda istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlari tahlil qilingan. Turizmning mamlakat iqtisodiyotidagi o'рни, uning hududlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri va aholi bandligini ta'minlashdagi ahamiyati ilmiy jihatdan yoritilgan. Shuningdek, O'zbekistonning boy tarixiy-madaniy merosi, tabiiy rekreatsion resurslari hamda zamonaviy turizm infratuzilmasining ichki va xalqaro turizmni rivojlantirishdagi roli baholangan. Tadqiqot davomida turizm sohasida mavjud muammolar, jumladan, transport va mehmonxona infratuzilmasining ayrim hududlarda yetarli darajada rivojlanmagani, xizmatlar sifati hamda marketing faoliyatidagi kamchiliklar tahlil qilindi. Maqolada turizm xizmatlari sifatini oshirish, yangi turistik yo'nalishlarni yaratish, raqamli marketing vositalaridan samarali foydalanish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari O'zbekistonda turizm sohasining raqobatbardoshligini oshirish va uning iqtisodiy samaradorligini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, turizm, ichki turizm, tashqi turizm, turizm infratuzilmasi, sayyohlik salohiyati, marketing, investitsiyalar, iqtisodiy rivojlanish, xalqaro hamkorlik.

ABSTRACT

This article analyzes the opportunities and prospects for the development of domestic and international tourism in Uzbekistan. The role of tourism in the national economy, its impact on regional socio-economic development, and its importance in increasing employment are examined. The study evaluates the contribution of Uzbekistan's rich historical and cultural heritage, natural recreational resources, and modern tourism infrastructure to tourism development. Existing challenges in the tourism sector, including infrastructure limitations, service quality issues, and marketing deficiencies, are identified and analyzed. The article proposes practical recommendations aimed at improving tourism services, developing new tourist destinations, enhancing digital marketing strategies, and strengthening international cooperation. The findings contribute to increasing the competitiveness and economic efficiency of Uzbekistan's tourism industry.

Keywords: Uzbekistan, tourism, domestic tourism, international tourism, tourism infrastructure, tourism potential, marketing, investment, economic development, international cooperation.

Kirish

Bugungi kunda turizm jahon iqtisodiyotining eng jadal rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Turizm nafaqat mamlakatlar iqtisodiy rivojlanishiga xizmat qiladi, balki yangi ish o'rinlari yaratish, hududlarning investitsion jozibadorligini oshirish hamda milliy madaniyat va tarixiy merosni xalqaro miqyosda targ'ib etishda muhim omil sanaladi. Jahon amaliyoti shuni ko'rsatadiki, turizm sohasining samarali rivojlanishi davlat byudjetiga qo'shimcha daromad keltirishi bilan birga, xizmatlar sohasi va infratuzilmaning rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

O'zbekiston boy tarixiy-madaniy merosi, noyob me'moriy obidalari, qadimiy shaharlari hamda xilma-xil tabiiy resurslari bilan xalqaro turizm bozorida muhim o'rin egallash imkoniyatiga ega. Samarqand, Buxoro, Xiva, Qo'qon va Shahrisabz kabi tarixiy shaharlar, shuningdek, Zomin, Chimyon va boshqa rekreatsion hududlar mamlakatning turistik salohiyatini belgilovchi asosiy omillar hisoblanadi. So'nggi yillarda turizmni rivojlantirish bo'yicha qabul qilingan davlat dasturlari va normativ-huquqiy hujjatlar sohaning taraqqiyotiga keng imkoniyatlar yaratdi.

Shu bilan birga, turizm infratuzilmasining ayrim hududlarda yetarli darajada rivojlanmagani, xizmatlar sifatining xalqaro standartlar talablariga to'liq javob bermasligi, marketing faoliyatidagi kamchiliklar hamda yangi turistik mahsulotlarning yetishmasligi soha rivojlanishiga ma'lum darajada salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Mazkur muammolarni bartaraf etish va mavjud imkoniyatlardan samarali foydalanish turizm tarmog'ining raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolaning maqsadi O'zbekistonda ichki va tashqi turizmni rivojlantirish imkoniyatlarini ilmiy jihatdan tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish bo'yicha amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

ADABIYOTLAR SHARHI

Turizmni rivojlantirish masalalari mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan keng o'rganilgan ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Turizmning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni, uning hududlar taraqqiyotiga ta'siri hamda turistik salohiyatdan samarali foydalanish masalalari bo'yicha ko'plab ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilgan.

Qodirov va Matkarimov (2021) o'z tadqiqotlarida O'zbekistonda turizm industriyasining rivojlanish tendensiyalarini tahlil qilib, mamlakatning boy tarixiy-madaniy merosi turizmni rivojlantirishning asosiy omillaridan biri ekanligini ta'kidlaydilar. Mualliflarning fikricha, turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish va

xizmatlar sifatini oshirish orqali turizmning iqtisodiy samaradorligini yanada kuchaytirish mumkin.

Karimov (2022) ichki turizmni rivojlantirishda mahalliy resurslardan samarali foydalanish masalalarini o'rgangan. Olimning ta'kidlashicha, ichki turizm nafaqat iqtisodiy foyda keltiradi, balki aholining tarixiy va madaniy merosga bo'lgan qiziqishini oshirishga ham xizmat qiladi. Shu bilan birga, muallif transport va mehmonxona infratuzilmasini takomillashtirish ichki turizm rivojlanishining muhim sharti ekanligini qayd etadi.

Egamberdiyeva (2023) O'zbekistonning sayyohlik salohiyatini baholash jarayonida mamlakatning tarixiy shaharlari, madaniy obidalar va tabiiy resurslari xalqaro turizm bozorida yuqori raqobat ustunligini ta'minlashini ko'rsatib bergan. Tadqiqotda turizm xizmatlarini diversifikatsiya qilish va yangi turistik yo'nalishlarni yaratish zarurligi asoslab berilgan.

World Travel & Tourism Council (WTTC, 2023) hisobotida turizmning mamlakat iqtisodiyotiga qo'shayotgan hissasi, ayniqsa xizmatlar eksporti va bandlikni ta'minlashdagi o'rni alohida ta'kidlangan. Hisobotga ko'ra, zamonaviy infratuzilma va sifatli xizmatlar xorijiy turistlarni jalb etishda asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Yuqoridagi ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda ichki va tashqi turizmni rivojlantirish uchun yetarli salohiyat mavjud. Biroq mavjud imkoniyatlardan to'liq foydalanish uchun transport va mehmonxona infratuzilmasini rivojlantirish, xizmatlar sifatini xalqaro standartlar darajasiga olib chiqish, raqamli marketing vositalaridan keng foydalanish hamda yangi turistik mahsulotlarni yaratish zarur. Mazkur tadqiqot aynan ushbu masalalarni chuqurroq tahlil qilishga qaratilgan.

Ilmiy tadqiqot usullari

Mazkur tadqiqotni amalga oshirish jarayonida ilmiy bilishning bir qator usullaridan foydalanildi. Jumladan, O'zbekistonda ichki va tashqi turizmni rivojlantirishga oid ilmiy adabiyotlar, normativ-huquqiy hujjatlar hamda sohaga oid statistik ma'lumotlarni o'rganishda tahlil va sintez usullaridan foydalanildi. Turizm sohasining mavjud holatini baholash va rivojlanish istiqbollari aniqlashda qiyosiy tahlil usuli qo'llanildi.

Shuningdek, turizm infratuzilmasi, xizmatlar sifati va marketing faoliyatining samaradorligini o'rganishda tizimli yondashuv asosida tadqiqot olib borildi. Olingan ma'lumotlarni umumlashtirish va xulosalar shakllantirishda induksiya hamda deduksiya usullaridan foydalanildi. Tadqiqot natijalari asosida O'zbekistonda ichki va tashqi turizmni rivojlantirish bo'yicha amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi.

Tahlil va natijalar

O'zbekiston turizm sohasini rivojlantirish uchun katta imkoniyatlarga ega mamlakatlardan biri hisoblanadi. Mamlakatning boy tarixiy-madaniy merosi, noyob me'moriy obidalar, tabiiy rekreatsion hududlari hamda qulay geografik joylashuvi

ichki va tashqi turizmni rivojlantirishning muhim omillari hisoblanadi. So'nggi yillarda turizmni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan davlat dasturlari natijasida sohada sezilarli o'zgarishlar kuzatilmoqda.

Jadval 1.O'zbekistonda turizm rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar

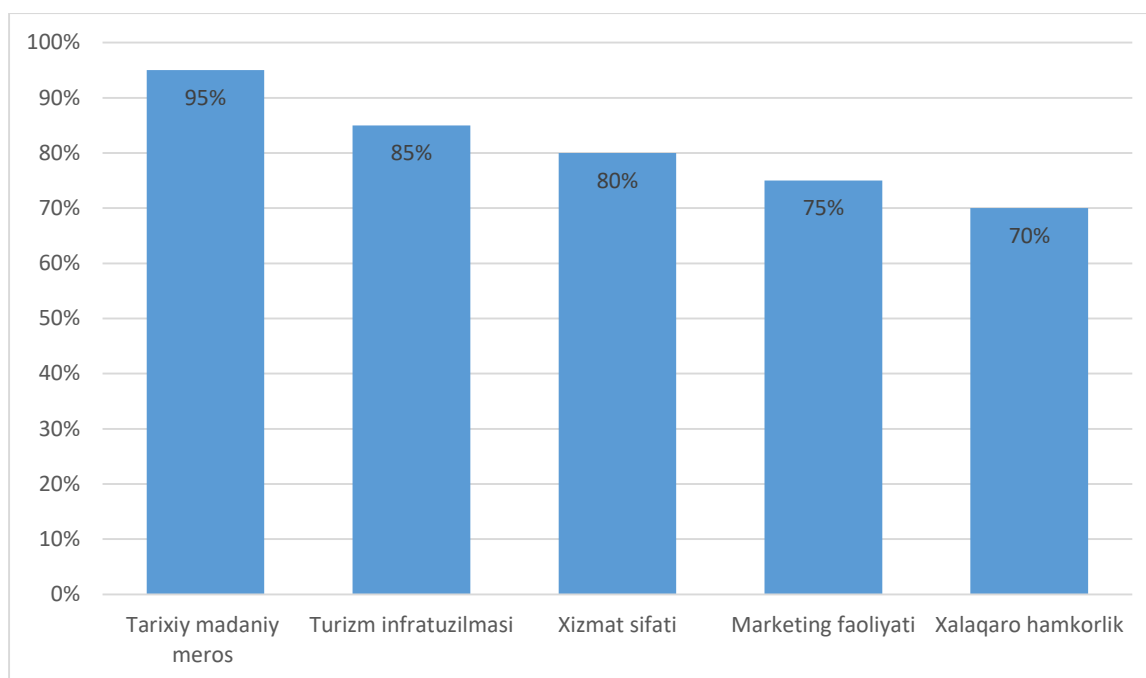
Kuchli tomonlar	Mavjud muammolar
Boy tarixiy-madaniy meros	Ayrim hududlarda infratuzilmaning yetarli emasligi
Samarqand, Buxoro, Xiva kabi turistik markazlar	Xizmat sifati darajasining bir xil emasligi
Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash	Marketing faoliyatining sustligi
Tabiiy turizm resurslarining ko'pligi	Malakali kadrlar yetishmasligi
Xalqaro turizmga qiziqishning ortishi	Ayrim xizmatlar narxining yuqoriligi

1-jadval ma'lumotlaridan ko'rinadiki, O'zbekiston turizmni rivojlantirish uchun yetarli salohiyatga ega. Shu bilan birga, infratuzilma, xizmatlar sifati va marketing faoliyati bilan bog'liq muammolar mavjud bo'lib, ular turizmning yanada rivojlanishiga to'sqinlik qilmoqda.

Ichki turizm mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Ichki sayohatlar aholining tarixiy va madaniy merosga bo'lgan qiziqishini oshirish bilan birga, hududlarda xizmatlar sohasining rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Samarqand, Buxoro, Xiva, Qo'qon va Shahrisabz kabi shaharlarga ichki turistlar tomonidan talab yuqori hisoblanadi. Bundan tashqari, Zomin, Chimyon va Aydarko'l hududlari ekologik va rekreatsion turizmni rivojlantirish uchun katta imkoniyatlarga ega.

Tashqi turizmni rivojlantirishda ham O'zbekistonning salohiyati yuqori baholanadi. Viza tartib-taomillarining soddalashtirilishi, xalqaro aviareyslar sonining oshirilishi va turistik infratuzilmaning yaxshilanishi xorijiy turistlar oqimining ortishiga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, Buyuk Ipak yo'li merosi bilan bog'liq tarixiy obidalar xorijiy sayyohlar uchun katta qiziqish uyg'otmoqda.

1-rasm. O'zbekistonda turizm rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillarning nisbiy ahamiyati



Grafik tahlil shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston turizmining rivojlanishida tarixiy-madaniy meros eng muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, zamonaviy infratuzilma, xizmatlar sifati va marketing faoliyatining rivojlanishi ham turizmning raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekistonda ichki va tashqi turizmni rivojlantirish uchun transport va mehmonxona infratuzilmasini modernizatsiya qilish, xizmatlar sifatini xalqaro standartlar darajasiga yetkazish, raqamli marketing texnologiyalaridan keng foydalanish hamda yangi turistik yo'nalishlarni yaratish zarur. Mazkur chora-tadbirlarning amalga oshirilishi mamlakatning turizm bozoridagi raqobatbardoshligini oshirish va iqtisodiy samaradorligini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston ichki va tashqi turizmni rivojlantirish uchun katta salohiyatga ega mamlakat hisoblanadi. Mamlakatning boy tarixiy-madaniy merosi, qadimiy shaharlari, noyob me'moriy obidalar hamda tabiiy rekreatsion resurslari turizm sohasining barqaror rivojlanishi uchun muhim omil bo'lib xizmat qiladi. So'nggi yillarda turizmni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan davlat siyosati va amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida sohada ijobiy o'zgarishlar kuzatilmoqda.

Tahlillar natijasida aniqlanishicha, ichki turizmni rivojlantirishda transport infratuzilmasini takomillashtirish, hududlararo turistik marshrutlarni kengaytirish, xizmatlar sifatini oshirish hamda aholining sayohat madaniyatini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Tashqi turizmni rivojlantirishda esa xalqaro standartlarga mos infratuzilmani shakllantirish, xorijiy turistlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, mamlakatning turistik brendini xalqaro maydonda faol targ'ib qilish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish zarurligi aniqlandi.

Shuningdek, tadqiqot davomida turizm sohasining raqobatbardoshligini oshirishda raqamli marketing texnologiyalaridan samarali foydalanish, yangi turistik mahsulot va xizmatlarni joriy etish, investitsiyalarni jalb qilish hamda xizmat ko'rsatish sifatini xalqaro talablar darajasiga yetkazish muhim omillardan biri ekanligi asoslandi.

Umuman olganda, O'zbekistonda ichki va tashqi turizmni kompleks rivojlantirish nafaqat turizm sohasi daromadlarini oshirishga, balki yangi ish o'rinlari yaratish, hududlar iqtisodiyotini faollashtirish, xizmatlar sektorini kengaytirish hamda mamlakatning xalqaro nufuzini mustahkamlashga xizmat qiladi. Mazkur yo'nalishlarda amalga oshiriladigan chora-tadbirlar O'zbekistonning jahon turizm bozoridagi raqobatbardoshligini yanada oshirish imkonini beradi.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF–60-son Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Turizm qo'mitasi rasmiy sayti. <https://uzbektourism.uz>
3. Qodirov A., Matkarimov D. O'zbekistonda turizm industriyasining rivojlanish tendensiyalari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
4. Karimov I. Ichki turizmni rivojlantirishda mahalliy resurslardan foydalanish yo'llari. – "Ilm va taraqqiyot" jurnali, 2022-yil, 3-son.
5. World Travel & Tourism Council (WTTC). Travel & Tourism Economic Impact Report. – London, 2023.
6. Egamberdiyeva M. O'zbekistonning sayyohlik salohiyati va uni rivojlantirish istiqbollari. – Toshkent: Turon-Iqbol, 2023.
7. Abdurahmonov Q.X. Mintaqaviy iqtisodiyot va turizmni rivojlantirish masalalari. – Toshkent: Fan, 2020.
8. Rasulov A., Xudoyberdiyev B. Turizm iqtisodiyoti. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
9. United Nations World Tourism Organization (UNWTO). Tourism Highlights. – Madrid, 2023.
10. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. Turizm sohasining asosiy ko'rsatkichlari bo'yicha statistik to'plam. – Toshkent, 2024.
11. Yo'ldoshev N. Turizm marketingi va xizmatlar bozori. – Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyoti, 2022.
12. Ismoilov S. O'zbekistonda turizm infratuzilmasini rivojlantirish istiqbollari. – "Iqtisodiyot va ta'lim" jurnali, 2023, №5.